

*Ιστορίες και αρχεία σχολείων.
Γιατί και πώς;*

Παναγιώτης Γατσωτής, ΣΕΕ ΠΕ02, 1ο
ΠΕΚΕΣ Αττικής, 16.11.2022

Γιατί να ασχολούμαστε με την ιστορία και τα αρχεία των σχολείων;

Επιστημολογία και Παιδαγωγική:

- Περιβάλλον «Εργαστηρίου Ιστορίας» ([history lab](#)): Χρήση ενεργητικών-συνεργατικών μεθόδων μάθησης – project: «Κάνω Ιστορία» ([Dewey, "learning by doing"](#)): Οι μαθητές-τριες ως μικροί ερευνητές του σχολικού αρχείου: Ανάπτυξη ιστορικού γραμματισμού..
- Σύνδεση με Νέες Τεχνολογίες: Παραγωγή ντοκιμαντέρ, κινηματογραφικών ταινιών, podcasts με θέμα από την ιστορία ή το αρχείο του σχολείου.
- Ζώσα ιστορία, σχετική (relevant) με το εγγύς περιβάλλον των παιδιών, συγκεκριμένη, προσβάσιμη..

Γιατί να ασχολούμαστε με την ιστορία και τα αρχεία των σχολείων;

Ιστοριογραφικές προσεγγίσεις:

- Ιστορία της εκπαίδευσης
- Ιστορία από τα κάτω
- Κοινωνική ιστορία
- Ιστορία της καθημερινής ζωής
- Μικρο-ιστορία
- Τοπική ιστορία
- Προφορική ιστορία
- Δημόσια ιστορία ("Making history more public" Thomas Cauvin. Ψηφιακά αρχεία)

Εκδημοκρατισμός της Ιστορίας

- Όχι μόνο ιστορία των «μεγάλων ανδρών», των απρόσωπων «κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών δυνάμεων», των ελίτ, αλλά «δική μας» ιστορία.

Γιατί να ασχολούμαστε με την ιστορία και τα αρχεία των σχολείων;

Προσφέρονται για την αξιοποίηση των δευτέρου βαθμού ιστορικών εννοιών (*Seixas & Morton*). Κυρίως:

- Της συνέχειας-αλλαγής: Τι αλλάζει, τι μένει ίδιο σήμερα σε σύγκριση με τότε (οπτικές, ηθική-αξίες, προβλήματα, κτήριο, εξοπλισμός)..
- Της σημασίας-σημαντικότητας: Γιατί είναι σημαντικό για μας σήμερα το σχολικό αρχείο (ποιο μέρος του, από ποια άποψη, για ποιους λόγους);
- Της μαρτυρίας: Διαδικασίες επεξεργασίας ιστορικών πηγών, αναπλαισίωσης και νοηματοδότησής τους.

Κάθε αρχείο προκύπτει ως αποτέλεσμα
διαδοχικών επιλογών:

1. Της εξουσίας που το δημιουργήσε.
2. Της εξουσίας που το διατήρησε.
3. Της εξουσίας που στηρίχθηκε σε αυτό για να δημιουργήσει ένα αφήγημα.
4. Της εξουσίας που του αποδίδει, αναδρομικά, σημασία.

Από αυτή την άποψη, είναι σημαντικές τόσο οι
φωνές, όσο και οι **σιωπές** των αρχείων.

Γιατί να ασχολούμαστε με την ιστορία και τα αρχεία των σχολείων;

Υπάρχει ήδη ένα σημαντικό σώμα μελετών-εκδόσεων, εκθέσεων, ημερίδων, ντοκιμαντέρ και εκπαιδευτικών προγραμμάτων που στηρίζονται εν μέρει και αξιοποιούν τα σχολικά αρχεία.

Για παράδειγμα:

Σχολικό Αρχείο

Το σχολικό έτος 1994 - 95 επιχειρήθηκε η καταγραφή του αρχειακού υλικού που καλύπτει τα πρώτα 150 χρόνια λειτουργίας του σχολείου (1830 - 1980) και το οποίο σήμερα ανήκει στο 1ο Πειραματικό Λύκειο.

Το υλικό αυτό αποτελείται από 146 βιβλία / τετράδια και αρκετά λυτά φύλλα και παρουσιάζει αξιόλογη πληρότητα τόσο σε συγχρονικό όσο και σε διαχρονικό επίπεδο. Πρόκειται επομένως για ένα πλήρες σχολικό αρχείο, το οποίο μπορεί να αναδειχτεί σε πολύτιμη ιστορική πηγή ικανή να φωτίσει πτυχές από την εκπαιδευτική ιστορία της πρωτεύουσας και, κατ' επέκταση, ολόκληρης της ελληνικής επικράτειας.

Καταγραφή
αρχειακού
υλικού στο
1ο Πρότυπο
ΓΕ.Λ.
Αθήνας (
Πλάκα)
Αρχείο

2ο Πρότυπο
Πειραματικό
ΓΕ.Λ. Αθήνας:
ημερίδα 2013 &
Πρακτικά 2015.

2ο ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟΜΕΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

*Τα χρόνια του Πολέμου
και της Κατοχής*

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ
Σάββατο 19 Οκτωβρίου 2013

ΑΘΗΝΑ 2015

Ημερίδα 2018 του
Πειραματικού
Σχολείου του
Πανεπιστημίου
Αθηνών ([ΠΣΠΑ](#)),
Ν. Ανδριώτης

Όμιλος Ιστορικού Αρχείου
Πειραματικού Σχολείου Πανεπιστημίου Αθηνών

ΗΜΕΡΙΔΑ

«...εἰς ὃ φυλάσσεται τὸ ἀρχεῖον τοῦ Σχολείου»
Ανιχνεύοντας στις αρχειακές πηγές
την ιστορία του σχολείου μας (1929-1989)

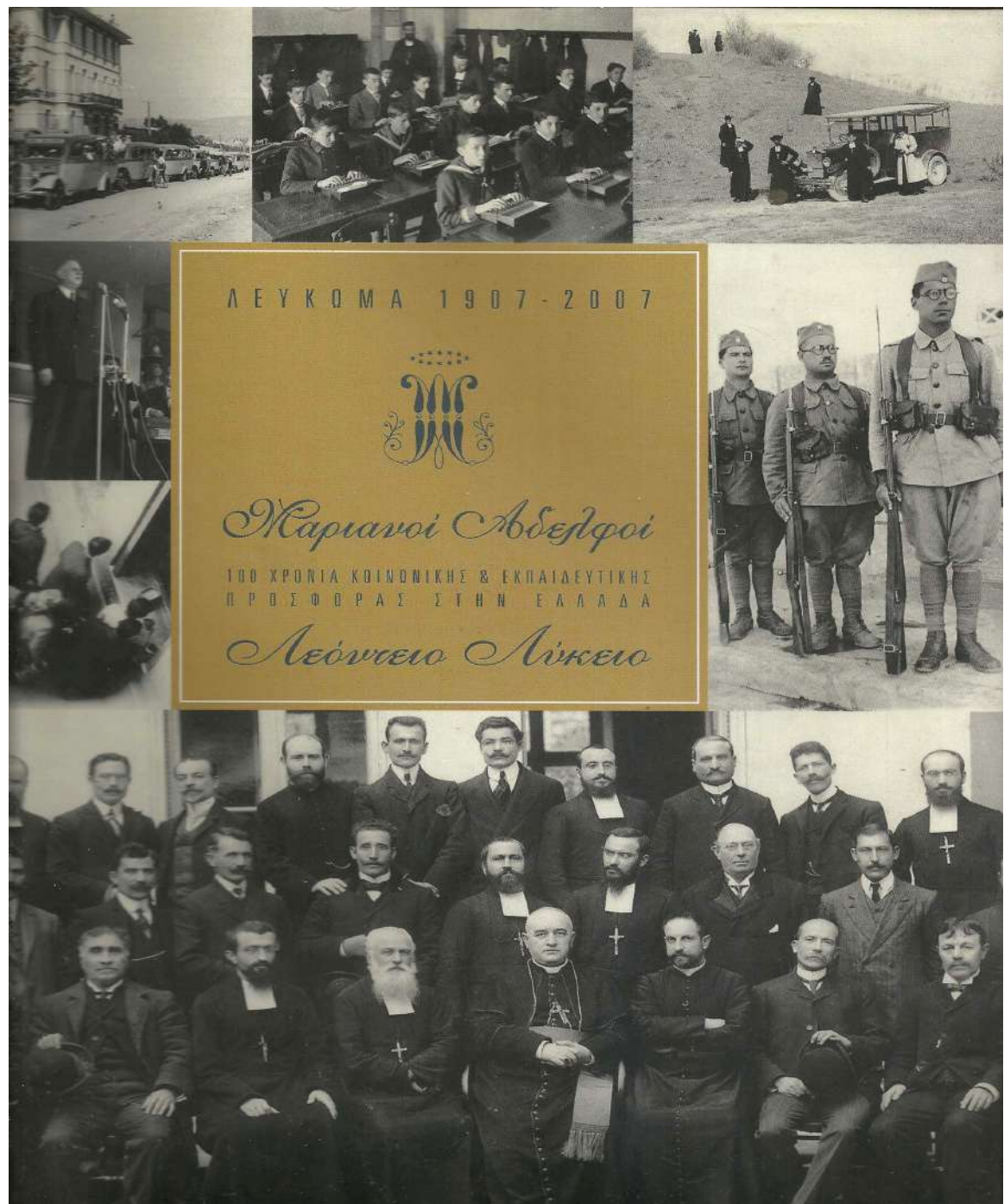
ΠΣΠΑ, Σκουφά 43 και Λυκαβηττού
Σάββατο, 19 Μαΐου 2018, 11:00π.μ.-14:00μ.μ.

Συνδιοργανωτές

Επιστημονική Συνδρομή

Εκδόσεις βασισμένες σε
υλικό σχολικών αρχείων
& αρχείων αποφοίτων.
Π.χ. το Λεύκωμα 1907-
2007 των Μαριανών
Αδελφών (Λεόντειο
Λύκειο) και η επετειακή
έκδοση για τα 150 χρόνια
του **Βαρβακείου**.

Κινηματογραφικές αφηγήσεις που εν μέρει αξιοποιούν σχολικά αρχεία

7^{ος} Διεθνής Μαθητικός Διαγωνισμός

Αναζητώντας την ιστορία του σχολείου μας

8^{ος} Διεθνής Μαθητικός Διαγωνισμός

Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης. Εθνικό
Κέντρο Έρευνας και Διάσωσης Σχολικού Υλικού
(ΕΚΕΔΙΣΥ)

*Δίκτυο Σχολείων «Τα σχολεία αναζητούν την ιστορία
τους»*

Υποενότητες μελέτης: 1) Σχολικά αρχεία. 2) Προφορική ιστορία και μαρτυρίες. 3) Σχολείο και αρχιτεκτονική. 4) Σχολικές φωτογραφίες. 5) Σχολικά βιβλία.

Αρμενικό Γυμνάσιο
Νέου Κόσμου,
«Κυανούς
Σταυρός».
Φωτογραφίες από
τον ιστότοπο. [link](#)

Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ)

Εκπαιδευτικά Αρχεία

Εκπαιδευτικά Αρχεία

Τίτλος	Παρουσίαση περιεχομένου	Χρονολογίες	Κωδικός (Α.Ε.Ε.)
Αρχείο του 46ου Γυμνασίου Αθηνών και προγενέστερων σχολείων	Αρχεία εκπαιδευτικών μονάδων που λειτούργησαν στο κτήριο που στεγάζεται σήμερα (2014) το 46ο Γυμνάσιο και 46ο Λύκειο Αθηνών που βρίσκεται στις οδούς Ασκληπείου και Ιπποκράτους. Δημόσια Εμπορική Σχολή Αθηνών (1901-1964). Δ' Δημόσια Εμπορική Σχολή Αρρένων Αθηνών (1926). Εμπορική Σχολή Θήλεων της εν Αθήναις Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας (1914-1929). Εμπορική Σχολή "Το Βυζάντιο" (1925-1928). Α' Οικονομικό Γυμνάσιο/ Οικονομικό Λύκειο (1955-1976). Α' Μικτό Γυμνάσιο Αθηνών (1976-1977). 46ο Γυμνάσιο Αθηνών (1976-1990). Περιλαμβάνονται βιβλία: μαθητολόγια, γενικού ελέγχου, μισθοδοσίας, πρακτικά κ.λπ.	1901-1990	EDU003.01
Αρχείο Τεχνικού Επαγγελματικού Εκπαιδευτηρίου Α' Κύκλου Αθηνών "Αμαλία Φλέμινγκ" Βοηθών Νοσηλευτών	Το αρχείο περιέχει υλικό που τεκμηριώνει την εκπαιδευτική και τη διοικητική/οικονομική λειτουργία του ΤΕΕ Βοηθών Νοσηλευτών "Αμαλία Φλέμινγκ". Εκπαιδευτική λειτουργία. Πρακτικά ΔΣ Σχολής Επισκεπτριών Αδελφών Νοσοκόμων (1937-1964 περ.) Πρακτικά ΔΣ Μέσης Τεχνικής Επαγγελματικής Νοσηλευτικής Σχολής (1964-1989) Ατομικοί φάκελοι μαθητριών, βιβλία διδασχθείσας ύλης, παρουσιολόγια, κανονισμοί και οργανογράμματα, αιτήσεις, υλικό σχετικά με τις εισαγωγικές εξετάσεις λεικύμματα φωτογραφιών κ.ά	1937-1983	EDU011.01

Αρχεία Νομού Ευβοίας

Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού & Αθλητισμού

Αρχεία Νομού Ε
ύβοιας

Η τοπική ιστορία
στο σχολείο. Μεθ
οδολογικές προσ
εγγίσεις
(1995)
Φύλλα εργασίας

Εκπαιδευτικά προγράμματα

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες των Αρχείων: η
εμπειρία των Αρχείων Νομού Ευβοίας (περ.
Αρχαιακός Δεσμός)

Abstract in English

Φυλλάδιο για εκπαιδευτικά προγράμματα

Συνεργασία με τους φορείς της εκπαίδευσης

Συνθετικές δημιουργικές εργασίες

Φύλλα εργασίας για ανάλυση τεκμηρίων

Τα προγράμματα

Μια μέρα στο Αρχείο
Η Χαλκίδα στον πόλεμο του '40
Τα χρόνια της πείνας στην Κατοχή και τα Παιδικά Συστήματα
στη Χαλκίδα, 1943-1944
Μετανάστες, πρόσφυγες, και κοινωνικός αποκλεισμός
Αναζητώντας τη χαμένη πόλη
Γνωρίζω ένα μνημείο: Κριεζώτειο
Το κυνήγι της χαμένης ιστορίας
Παζλ
Διαδρομές
Διαδρομές - Η πόλη και οι δρόμοι της
Καλοκαίρι στον Εύριπο
Εμείς και ο κόσμος
Γνωριμία με το αρχαιακό υλικό

Προγράμματα

Η εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων στη Χαλκίδα
Η Χαλκίδα στον πόλεμο και την Κατοχή, 1940-1944
Το λευκό κουρέλι του απαραίτητου κινηματογράφου
Ο αθλητισμός στην Εύβοια. Οι πηγές της ιστορίας του
Δημιουργία Κέντρου Ιστορίας του εργατικού κινήματος στην
Εύβοια ▲

Records management

Έκδοση *Οργάνωση και διαχείριση δημοσίων
αρχείων* Προεδρικά διατάγματα για εκκαθαρίσεις, οργανισμοί
υπουργείων / υπηρεσιών, θεματολόγια αρχείων
Πρόσβαση στα αρχεία
Δημοτικά αρχεία
Γενικά και ειδικά κριτήρια επιλογής αρχείων (Διεθνής
Στρογγυλή Τράπεζα "Επιλογή και εκκαθάριση αρχείων.
Μέθοδοι και προβληματισμοί", Θεσσαλονίκη 2002)
Οδηγία 2003/98 για την "περαιτέρω χρήση της πληροφορίας
στον δημόσιο τομέα" και δικαίωμα πληροφόρησης
(ανακοίνωση στο συνέδριο "Αρχεία, Βιβλιοθήκες και δίκαιο
στην κοινωνία της πληροφορίας" -Αθήνα 2006)
Αρχεία και νομικά ζητήματα
Δικαίωμα στην πληροφόρηση: νέα όρια και αντιφάσεις
(εισήγηση στην ημερίδα της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας -
Αθήνα 2001)
The protection of archives and the right to information:
limits and contradictions (ανακοίνωση σε διεθνές συνέδριο
στο Αλγέρι για την προστασία των αρχείων, Αλγέρι 2009)
▲

Εκδόσεις

*Οργάνωση και διαχείριση δημοσίων αρχείων
Η τοπική ιστορία στο σχολείο. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις
Η Χαλκίδα στον πόλεμο του '40*

Κέντρο Εκπ/κής Έρευνας (ΚΕΕ). Ιστορίες επιμέρους σχολείων. Βιβλιογραφία – προσωρινός κατάλογος (2005). Συντελεστές: Γιώργος Τζάρτζας - Σόνια Γελαδάκη - Μιχάλης Βαμβακάρης

Τελευταία ενημέρωση: 20.1.2005

A/a	A/a καταγραφής	Συγγραφέας	Τίτλος/ Υπότιτλος	Τόπος και χρονολογία έκδοσης	Μορφή/ τύπος, διαστάσεις, σελίδες, εκδότης	Πηγή πληροφόρησης	Βιβλιοθήκη	Περιεχόμενο	Γεωγραφική περιοχή/ Νομός
1	198	A. Χ.	Τοπικό Ιστορικό Αρχείο Λεωνιδίου. <i>Δημοτικά Σχολεία στο Λεωνίδιο από το 1869-70 μέχρι και το 1891-92</i>	1990, χ.τ.	άρθρο [Μάλεβος, τχ. 55(27), σελ. 11]	Τοπικό Αρχείο ΓΑΚ Λεωνιδίου	Βιβλιοθήκη Τοπικού Αρχείου ΓΑΚ Λεωνιδίου		Αρκαδία
2	133	Αβέλλιος Αθανάσιος	Η Σχολική ζωή του Ξηροχωρίου [post 1821] και ο [δάσκαλος] Σ. Αβέλλιος	1982, Αθήνα		Κατάλογος βιβλιοθήκης Δημαρά			
3	134	Αγγελάκης Εμμανουήλ	Άγνωστοι [...] σελίδες [=Καμπάνειο Τεχνικό Λύκειο Λασιθίου]	1935, Αθήνα		Ιστιαία (βιβλιοκρισία Γ. Λαγούδη)			Λασιθί
4	243	Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη Ελένη	Η Ιόνιος Ακαδημία. <i>Το χρονικό της ίδρυσης του πρώτου ελληνικού Πανεπιστημίου (1811-1824)</i>	1997, Αθήνα	βιβλίο (ISBN 960-85466-6-4), 17Χ24, σελ. 405 * Εκδόσεις Μικρός Ρωμηός		Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος		Κέρκυρα
5	135	Αγγέλου Άλκης	Το χρονικό της Αθωνιάδος. <i>Δοκίμιο ιστορίας με βάση ανέκδοτα κείμενα</i>	1963, Αθήνα	άρθρο	Κατάλογος βιβλιοθήκης Δημαρά			Άγιον Όρος
6	270	Αγγέλου- Βλάχου Έλλη	Η παιδεία εις τας τουρκοκρατούμενας Σέρρας	1935, Αθήνα	φυλλάδιο, σελ. 54 * Εκδόσεις Κυριακούλη		Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σερρών		Σέρρες
7	13	Αγραφιώτης Δημήτρης	Το σχολείο Μεταξοχωρίου και οι δάσκαλοί του (1735-1880)	1998, Λάρισα	άρθρο [Θεσσαλικό Ημερολόγιο, τομ. 33] 18 σελ.	ΓΑΚ Ν. Μαγνησίας	Βιβλιοθήκη ΓΑΚ Ν. Μαγνησίας		Λάρισα

Ιστορίες και αρχεία σχολείων. Πώς;

Διερεύνηση της ιστορίας και του αρχείου του σχολείου στο πλαίσιο:

Μιας συνθετικής-διαθεματικής, ατομικής ή ομαδικής εργασίας (ν.4823, ΦΕΚ Α΄ 136/3-8-2021, άρ.86 παρ.1),

- π.χ., στο μάθημα της Ν. Γλώσσας Γυμνασίου (περιγραφή, αφήγηση, επιχειρηματολογία) ή της Έκφρασης-Έκθεσης ΓΕΛ.

Ωστόσο, το μάθημα της Ιστορίας Γυμνασίου και Λυκείου, πιστό στη «μεγάλη αφήγηση», δεν αφήνει περιθώρια για ενασχόληση με την ιστορία του σχολείου, αν και συχνά γίνεται λόγος στα Π.Σ. για τοπική ιστορία.

Ιστορίες & αρχεία σχολείων δεν εξετάζονται στο μάθημα της Ιστορίας Γυμνασίου & ΓΕΛ

Στο Π.Σ. Ιστορίας 2021 ΓΕΛ (ΦΕΚ Β΄ 5284) προβλέπεται:

- «Η ανάθεση και εκπόνηση εργασιών (ατομικών ή ομαδικών) και η σύνδεσή τους με θέματα/έρευνες τοπικής ιστορίας ενθαρρύνουν την ενεργητικότερη συμμετοχή, καθώς και – όπου και όποτε είναι εφικτό και εφαρμόσιμο– την παραγωγή ιστορικής γνώσης».
- «Σε επίπεδο ανάπτυξης συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων αξιολογείται η ικανότητα των μαθητών/τριών να συνεργάζονται για να αξιοποιήσουν ευκαιρίες ενασχόλησης με την ιστορία του τόπου τους ή να αναπτύξουν πρωτοβουλίες για την παραγωγή ομαδικών δράσεων στο πλαίσιο της σχολικής ζωής».

Ωστόσο, οι προβλέψεις αυτές αναιρούνται στην πράξη υπό την πίεση της αυστηρά προδιαγεγραμμένης διδακτέας ύλης στο πλαίσιο των Οδηγιών Διδασκαλίας, της Τράπεζας Θεμάτων και των Πανελλαδικών Εξετάσεων.

*Διευρεύνηση της ιστορίας και του αρχείου
του σχολείου στο πλαίσιο των Εργαστηρίων
Δεξιοτήτων Γυμνασίου: Ενότητα
«Ενδιαφέρομαι και ενεργώ. Κοινωνική
συναίσθηση και ευθύνη»*

Επιμέρους θεματικές:

- Ανθρώπινα δικαιώματα – 1η Γυμνασίου
- Εθελοντισμός, διαμεσολάβηση – 2α Γυμνασίου
- Συμπερίληψη: Αλληλοσεβασμός,
διαφορετικότητα – 3η Γυμνασίου

Ποινολόγιο, Πρακτικά, Μαθητολόγιο
??

Διερεύνηση της ιστορίας και του αρχείου του σχολείου στο πλαίσιο:

Ενός σχεδίου δράσης ή ενός προγράμματος σχολικών δραστηριοτήτων με τίτλο, π.χ., «Διάσωση και ανάδειξη του σχολικού αρχείου». Με στόχους:

- Την ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας: Ανάπτυξη ιστορικού γραμματισμού, δεξιοτήτων κατανόησης και σύνταξης εικονογραφημένου κειμένου, π.χ. ενός οδηγού για το αρχείο.
- Τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ μαθητών-μαθητριών και εκπαιδευτικών, π.χ., με συνεντεύξεις παλαιών αποφοίτων ή εκπαιδευτικών του σχολείου, με την πραγματοποίηση σχολικής εκδήλωσης για την παρουσίαση της δράσης.
- Την αξιοποίηση των πόρων του σχολείου, π.χ., σε συνεργασία με τα ΓΑΚ.
- Τη διερεύνηση του κοινωνικού περιβάλλοντος του σχολείου, τη διερεύνηση αλλαγών στο κτήριο, στη γειτονιά, στη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού, ενδεχομένως με τη δημιουργία βίντεο-ντοκιμαντέρ κ.ο.κ.

*Τα αποσυρθέντα..
(Π.Σ. Ιστορίας 2018-2019)*

Π.Σ. Ιστορίας 2018 ([ΦΕΚ 5222/21-11-2018](#)), σσ.
22-23.

Διδακτική ενότητα «Ένα κτήριο αφηγείται τη δική του ιστορία: το σπίτι μου, το σχολείο μου, ένα κτήριο στη γειτονιά μου» (Γ' Δημ.).

- Ένας από τους στόχους: «Να εντοπίσουν αλλαγές που με την πάροδο του χρόνου σημειώνονται στο σχολείο τους (στο κτήριο, στον εξοπλισμό του, στα σχολικά βιβλία, στο διδακτικό προσωπικό, στο ωρολόγιο πρόγραμμα, στον κανονισμό λειτουργίας του, στον τρόπο αξιολόγησης των μαθητών/τριών, στις ποινές που καταλογίζονταν».

Ιστορία Γ΄ Δημοτικού. Διδακτική ενότητα «Το μουσείο της τάξης μας: δημιουργία μιας συλλογής με ένα θέμα από την οικογενειακή και τοπική ιστορία (π.χ. την εκπαίδευση, τα σχολικά βιβλία, ένα σημαντικό παλιό κτήριο στην περιοχή τους) και έκθεσή της στο σχολείο ή σε ένα πολιτιστικό κέντρο της περιοχής».

Προτεινόμενες δραστηριότητες – προτάσεις αξιολόγησης:

1. «Έρευνα και μελέτη της ιστορίας του σχολείου αντλώντας δεδομένα από τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς τους και παλιούς μαθητές και μαθήτριες που ζουν στην περιοχή».
2. «Πραγματοποίηση αρχειακής έρευνας: Μελέτη του μαθητολογίου και του ποινολογίου του σχολείου, καταγραφή σκέψεων και σύγκριση με το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα».
3. «Συλλογή φωτογραφικού υλικού, μελέτη του και διοργάνωση έκθεσης στην τάξη με θέματα “το σχολείο μου: παλιά και τώρα” [...]». «[...] δραστηριότητες ενσυναίσθησης, π.χ., παιχνίδια ρόλων με θέματα σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών στη σχολική ζωή [...]».

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!